

Posudek oponenta na disertační práci Ing. Zuzany Kozubkové
"Cílená modifikace biologicky aktivních látek na bázi chinolinu"
předloženou na Fakultě technologické Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Disertační práce Ing. Zuzany Kozubkové je zaměřena na syntézy sloučenin se strukturou chinolin-2,4(1*H*,3*H*)-dionu nebo chinolinu a současně s 1-adamantylovou skupinou v molekule. Představuje tak příspěvek k výzkumu prováděnému v Ústavu chemie na UTB ve Zlíně.

Práce je rozčleněna do obvyklých částí. Po stručném úvodu na necelých dvou stranách, v němž jsou odkazy na 17 literárních zdrojů a jsou v něm hlavně uvedeny příklady chinolin-4(1*H*)-onů využívaných jako léčiva a rozmanité biologické účinky vykazované sloučeninami této skupiny, následuje teoretická část s odkazy na více než 180 zdrojů zabírající 36 stran.

V teoretické části se na osmi stranách pojednává o adamantanu a jeho derivátech, hlavně z hlediska jejich biologických účinků. Větší díl teoretické části je věnován sloučeninám s chinolinovým skeletem. V něm se autorka zabývá sloučeninami se známými biologickými účinky, zvláště přírodními a zvláště syntetickými, a některými metodami syntézy chinolin-4-onů a chinolinů bez atomu kyslíku na pyridinovém kruhu. Největší pozornost je věnována Friedländerově kondenzaci. Vzhledem k zaměření disertační práce považují náplň teoretické části za vyhovující.

Výsledky vlastní práce doktorandky jsou obsaženy v experimentální části (27 stran) a v diskusní části, jež tvoří kapitolu "Výsledky a diskuse" (28 stran), v uvedeném pořadí. Metodou, která se dříve osvědčila pro přípravu řady sekundárních aminů reakcí 3-substituovaných 3-chlorchinolin-2,4(1*H*,3*H*)-dionů s primárními aminy, se pokusila připravit sérii pěti 3-(1-adamantylamino)chinolin-2,4(1*H*,3*H*)-dionů, tzn. zkoušela provedení reakce vybraných halogenchinolindionů s 1-adamantylmethylaminem. Uspěla však jen ve dvou případech. Při jednom z neúspěšných pokusů však dosáhla zajímavého výsledku, kterým byla izolace nové sloučeniny s [1,3]oxazolo[5,4-*c*]chinolinovým a s adamantanovým skeletem v molekule, jejíž struktura byla potvrzena jak pomocí 2D NMR experimentů, tak rentgenovou difrakční analýzou. V experimentální části jsou však její příprava i provedení pokusů, které nevedly k izolaci žádné sloučeniny, nadešly názvy původně očekávaných 3-(1-adamantylamino)chinolin-2,4(1*H*,3*H*)-dionů. Získané 3-(1-adamantylamino)chinolin-2,4(1*H*,3*H*)-diony podrobila reakci s močovinou popsanou u analogických sloučenin, avšak očekávaný derivát spiro[imidazolidin-4,3'-indol]-2,2'-dionu v jednom případě ani očekávaný derivát 2,6-dihydroimidazo[1,5-*c*]chinazolin-3,5-dionu se jí nepodařilo získat. Vzorce uvedených očekávaných sloučenin však jsou chybné jak ve Schématu 25 na str. 99, tak u postupů popsaných na str. 74. Kromě toho jsou chybné názvy očekávaných sloučenin v nadpisech odpovídajících postupů na str. 74, nehledě na to, že uvádění názvů očekávaných sloučenin v nadpisech neúspěšných pokusů je zavádějící (nadpisy by mohly mít podobu například "Reakce sloučeniny **19** s močovinou") a že neúspěšné pokusy se obvykle v experimentální části neuvádějí.

Úspěšnější byla diplomantka v syntézách chinolinů s 1-adamantylovou, případně s (1-adamantyl)methylovou, skupinou v poloze 4 a sloučenin s tricyklickým nebo tetracyklickým systémem odvozených od 4-(1-adamantyl)chinolinu nebo 4-(1-adamantyl)methylchinolinu příkondenzováním cyklického systému v polohách 2 a 3. Tyto sloučeniny (12 derivátů chinolinu, 2 deriváty 3,4-dihydroakridinu a 7 sloučenin s tetracyklickými systémy) byly připraveny Friedländerovou kondenzací 1-adamantyl(2-aminofenyl)ketonu, případně 2-(1-adamantyl)-1-(2-aminofenyl)ethanonu, s acyklickými, cyklickými či bicyklickými ketony v přítomnosti kyseliny *p*-toluensulfonové bez rozpouštědla nebo v toluenu. Jsou charakterizovány hmotnostními, NMR a IČ spektry. U derivátů chinolinu, 3,4-dihydroakridinu a benzo[*c*]akridinu, které doktorandka publikovala již v roce 2012, je složení doloženo také elementární analýzou. Struktura osmi sloučenin byla navíc potvrzena rentgenovou strukturní analýzou. V případě derivátu chromeno[4,3-*b*]chinolinu **45** je nesrovnalost v zápisu jeho protonového spektra, kde je uvedeno 27 atomů vodíku, zatímco v jeho molekule je 25 atomů vodíku. U sloučenin s tetracyklickými systémy byla změřena UV-VIS absorpční a fluorescenční spektra a je diskutován vztah mezi jejich strukturou a fluorescencí.

Výchozí ketony s 1-adamantylovou skupinou v molekule doktorandka připravovala známými postupy z kyseliny adamantan-1-karboxylové, v nichž posledním stupněm je redukce nitroskupiny na aminoskupinu. Analogicky se pokusila připravit také 1-(1-adamantyl)-2-(2-aminofenyl)ethanon, který by mohl Friedländerovou kondenzací poskytovat sloučeniny se strukturou 4-(1-adamantyl)-5*H*-benzo[*b*]azepinu. Ukázalo se však, že připravovaný aminoketon podléhá spontánní intramolekulární cyklizaci, jejímž produktem je 2-(1-adamantyl)indol.

Kromě chyb výše zmíněných jsou v experimentální a diskusní části ještě další věcné chyby, z nichž uvádím zde jen některé, nikoliv jejich úplný výčet. V popisech příprav známých sloučenin se uvádí, že spektrální data, případně strukturní data, se shodují s literaturou bez uvedení, o jaká konkrétní spektra či údaje se jedná. V postupu přípravy ketonu **4a** neodpovídá látkové množství chloridu měďného jeho hmotnosti. V postupu přípravy ketonu **4b** je jako reaktant uveden "chlorid 1-adamantankarboxylové kyseliny" místo benzoylchloridu a jeho látkové množství je chybně uvedeno s jednotkou mmol místo mol. V postupu 3.8 není uvedena koncentrace Grignardova činidla. Pro sloučeninu **19** (s. 72) není uvedena ani elementární analýza, ani hmotnostní spektrum. V nadpisu 5.1.3 je nesprávný název sloučeniny – předpona tricyklo do něj nepatří. Na straně 90 je nitroniový kation, který se uplatňuje při nitraci, nesprávně nazván nitrosylový. Způsob uvedení substituentů sloučenin **27-41** v Tabulce 1 (s. 101) neodpovídá jejich vzorci na s. 100. Drobné nedostatky jsou například neuvedení teplot tání sloučenin **4a,b**, neuvádění publikovaných teplot tání známých sloučenin (**8-12** a **14-16**) a četné překlepy v textu.

Za diskusní částí následuje stručný závěr, v němž jsou konstatovány výsledky práce.

Seznam literatury, který následuje za závěrem, obsahuje více než 230 položek, většinou bibliografických údajů článků v časopisech. Údaje o člancích v časopisech nejsou uváděny jednotným způsobem. Zkratky názvů časopisů většinou, ale ne všechny, odpovídají CAS Source Index a v některých případech jsou uvedeny nezkrácené názvy. V položkách 13a

a 13c je chybně místo názvu časopisu *Heterocycles* (podle CASSI uváděného nezkráceně) uvedeno *J. Heterocycles*. Pro zdroje 47, 53, 54 a 61 jsou uvedeny jen odkazy na záznamy v Chemical Abstracts. U knihy 2 je uveden kód ISBN, ale není uveden vydavatel.

Pro objasnění některých faktů bych rád do diskuse položil doktorandce následující otázky.

1. V postupu přípravy Grignardových činidel uvádíte, že byl použit 1,2 molární přebytek hořčikových hoblin. Byl skutečně použit tak velký přebytek hořčíku nebo ve skutečnosti byly použity halogenderivát a hořčík v molárním poměru 1 : 1,2 a tedy přebytek hořčíku byl 0,2 molární tj. 20 %?
2. Jaký význam má přítomnost chloridů lithného, měďného a hlinitého při reakcích acylhalogenidů s Grignardovými sloučeninami?
3. U postupů přípravy nitrosloučenin **5a** a **5b** uvádíte, že produkt byl získán přečištěním pomocí sloupcové chromatografie. Očekával bych, že produkt byl izolován ze směsi obsahující nezanedbatelná množství isomerů *meta* a *para*. Tyto isomery nebyly izolovány?

Doktorandka vykonala dosti práce a dosáhla hodnotných výsledků, což mj. dokazuje publikace jejich velké části v renomovaném vědeckém časopisu. Nedostatky práce nepovažuji za tak závažné, aby převážily její přínos. Celkově hodnotím předloženou disertační práci jako úspěšné dílo a proto ji doporučuji k obhajobě.

Ve Zlíně 7. 8. 2015

Doc. Ing. Stanislav Kafka, CSc.